

Erika JASIONYTĖ
Vilniaus universitetas

LIETUVIŲ KALBOS *gauti* IR *tekti*: GRAMATINIMO ASPEKTAI¹

1. **Įvadas.** Pastaraisiais dešimtmečiais lingvistikoje itin daug dėmesio skiriama gramatikalizacijos, arba gramatinimo, procesui, kuris suprantamas kaip laipsniškas, apimantis kelis etapus. Atlikta nemažai tyrimų, skirtų įvairiems gramatinimo reiškiniams, išsamiai tyrinėtoms tam tikros (universalios) semantinės kategorijos (pavyzdžiui, posesyvumo ir kt.), kurių raiškos priemonės įvairiose pasaulio kalbose itin stipriai linkusios gramatiškėti. Straipsnyje analizuojami vieną iš posesyvumo aspektų – ingresyvą, arba patekimą į posesyvumo būseną, – reiškiantys lietuvių kalbos veiksmažodžiai *gauti* ir *tekti*. Straipsnio tikslas – aptarti lietuvių kalbos veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* semantiką iš gramatinimo reiškinio perspektyvos, panagrinėti šių veiksmažodžių semantinio kitimo krypties iš leksinės posesyvinės reikšmės į gramatinamą modalinę reikšmę tendencijas ir kai kuriuos kitimą lemiančius veiksnius, modalinės šių veiksmažodžių semantikos ypatumus. Veiksmažodžiai *gauti* ir *tekti* sietini su gramatinimo reiškiniu, nes, kaip rodo empirinė medžiaga, dažnai šie veiksmažodžiai (ypač *tekti*) sakinyje predikatinę centrą sudaro ne vieni, o su kitu veiksmažodžiu, dažniausiai kito veiksmažodžio bendratimi, kuri nusako šių veiksmažodžių turinį ir eina būtinu jų papildymu. Pagaliau, tam tikro laipsnio gramatinimą rodo defektyvi veiksmažodžio *tekti* morfologinė paradigma (tai, kad veiksmažodis *tekti* gali gramatiškėti, pastebėjo Usonienė (2004, 11)). Kadangi vienas iš gramatinamo ar jau sugramatinto leksinio vieneto požymių yra tam tikrų to leksinio vieneto formų bei jų (sakinio lygmenyje) supančių elementų dažnumas, straipsnyje pateikiama ir lyginama veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* formų bei jų komplementų struktūrinių tipų statistinė distribucija.

---

¹ Už vertingas pastabas nuoširdžiai dėkoju profesorei Evaldai Jakaitienei, straipsnio recenzentams, o ypač – profesorei Aurelijai Usonienei, pasiūliusiai imtis šios įdomios ir aktualios temos.

2. Gramatinimas ir gramatinimo parametrai. Gramatinimu laikomas toks procesas, kai leksiniai vienetai patekę į tam tikrą (morfosintaksinį) kontekstą, gauna gramatinę funkciją ir, laikui bėgant, virsta gramatiniais vienetais, arba kai sustiprinamas gramatinio vieneto gramatiškumo laipsnis (Lehmann 2002; Hopper, Traugott 2003 ir kt.). Vykstant gramatinimo procesui, savarankiški žodžiai virsta nesavarankiškais, pastarieji – afiksais, o šie galiausiai gali įgyti nulinę raišką. Dėl gramatinimo savarankiški leksiniai vienetai tampa gramatinių kategorijų – laiko, asmens, nuosakos, skaičiaus, veiksmo, modalumo – žymikliais. Gramatinimo reiškiniai pasitaiko įvairiose, genetiškai ir geografiškai tolimose kalbose, taigi gramatinimo kitimai esti universalūs. Pastaruoju metu akcentuojama ne pavienių leksemų, o konstrukcijų gramatinimas (Bybee et al. 1994; Bybee 2003; Croft 2000; Hopper, Traugott 2003; Traugott, rengiama spaudai).

Pasaulio lingvistikoje pirmasis dėmesį į gramatinimo reiškinį atkreipė A. Meillet dar XX a. pr. (1912 metais), gramatinimo procesą nusakęs kaip tokį kitimą, dėl kurio kalboje susidaro naujos, anksčiau kalboje neegzistavusios gramatinės kategorijos. Kiek vėliau A. Meillet patikslino J. Kuryłowiczius, atkreipęs dėmesį į svarbią gramatinimo savybę – gramatinį laipsniškumą (stipresnio gramatinimo linkme gali kisti jau egzistuojančios gramatinės kategorijos). Remdamasis A. Meillet ir J. Kuryłowicziaus mintimis, XX a. 9 deš. vokiečių mokslininkas Ch. Lehmannas sukūrė visuotinai pripažintą gramatinimo teoriją ir pasiūlė pagrindinius gramatinimo principus, arba parametrus (tiesa, labai griežtai grindžiamus gramatinamų vienetų morfosintakse). Pagal šiuos principus itin gausiai ir gana sistemingai tyrinėti germanų kalbų modaliniai veiksmažodžiai (pastaroji aplinkybė, žinoma, sąlygojama struktūrinių germanų ir jų įtaką patyrusių kalbų ypatybėmis). Ch. Lehmanno parametrai ir jų iliustracija anglų kalbos modaliniais veiksmažodžiais apibendrintai pateikiami 1 lentelėje.

Vis dėlto pastaruoju metu tipologiškai tiriant modalinius žodžius bandyta patikrinti Ch. Lehmanno parametrum universalumą: paaiškėjo, kad šie parametrai nėra absoliutūs ir ne visoms kalboms tinkami, netgi ne visoms germanų kalboms pritaikomi (žr. Mortelmans, Boye, van der Auwera, rengiama spaudai; baltų kalbų modalinių veiksmažodžių aptarimą pagal Ch. Lehmanno parametrus žr. Holvoet 2007, 150–152). Kai gramatinami vienetai analizuojami remiantis šiais parametrais, nepakankamai dėmesio skiriama tų vienetų semantikai ar funkcijai diskurse, o juk gramatinamų vienetų struktū-

1 lentelė. **Ch. Lehmanno gramatinimo parametrai** (pagal Lehmann 2002)

PARAMETRAS		PAAIŠKINIMAS
I. Vertė	1. Fonologinė	Trumposios modalinių veiksmažodžių formos, pvz.: ang. <i>going to</i> → <i>gonna</i> ; <i>will</i> → <i>'ll</i>
	2. Semantinė	Leksinė modalinių veiksmažodžių reikšmė abstraktėja ir tampa gramatine, pvz.: ang. <i>willan</i> 'norėti' → <i>will</i> <i>cunnan</i> 'žinoti' → <i>can</i> <i>magan</i> 'galėti' → <i>may</i>
II. Kohezija	3. Paradigminė	Apibrėžta modalinių veiksmažodžių paradigma (pvz., anglų kalbos modalinių veiksmažodžių paradigmą sudaro penki pagrindiniai nariai)
	4. Sintagminė	Sintaksinis modalinio veiksmažodžio ryšys su kitu elementu (pvz., anglų kalbos modalinių veiksmažodžių ryšys su bendratimi)
III. Variantiškumas	5. Paradigminis	Tam tikroje pozicijoje vartojamas tik vienas kuris iš paradigmos narių, pvz.: ang. <i>He will be able to</i> / <i>*can do it</i> ; <i>You will want to</i> / <i>?*will wanna take a bath</i>
	6. Sintagminis	Fiksuota modalinio veiksmažodžio ir kitų sintaksinių dėmenų jo atžvilgiu vieta sakinyje

rinius kitimus pirmiausia motyvuoja semantiniai (resp. pragmatiniai) kitimai. Be to, kalboje nuolat randasi naujų konstrukcijų (ang. *emerging constructions* – Krug 2000), o jau egzistuojančios konstrukcijos įgyja naujų semantinių ar struktūrinių savybių, dėl to visiškai homogeniškų kategorijų nėra, kiekviena kategorija (tarp jų ir modalumo – Hansen <http://>) turi centrą ir periferiją, tad natūralu, kad centriniai kategorijos nariai turi daugiau atitinkamos kategorijos bruožų nei periferiniai nariai, tačiau tai nepaneigia periferinių narių priklausymo tai kategorijai.

Pirmiausia gramatinamos dažniausiai kalboje vartojamos leksemos ar konstrukcijos. Kadangi posesyvumą ir įvairius šios semantinės kategorijos aspektus reiškiantys veiksmažodžiai laikytini viena iš dažniausių veiksmažodžių semantinių klasių, pastebimas universalus šių veiksmažodžių polinkis gra-

matiškėti (Viberg 2002, 121). Paskutiniu metu nemažai lingvistų dėmesio sulaukė veiksmažodžiai, turintys patekimo į posesyvumo būseną reikšmę. Tai vadinamieji *gauti* tipo veiksmažodžiai, savo semantinėje struktūroje turintys modalinių reikšmių, kurių pagrindu skiriamas *akvizityvinio modalumo* tipas (terminas sukurtas pagal anglų kalbos veiksmažodį *acquire* 'įgyti, gauti', – apie tai žr. van der Auwera et al., rengiama spaudai). Plačiau ar siauriau aptarta anglų (Gronemeyer 2001), švedų (Viberg 2002), vokiečių (Lenz 2008), danų (Boye 2001) ir kitų kalbų *gauti* tipo veiksmažodžių leksinė ir gramatinė semantika bei gramatinimo polinkiai. Taigi šiame straipsnyje siekiama paanalizuoti lietuvių kalbos akvizityvinių veiksmažodžių semantines ir gramatines savybes, modalinimo (resp. gramatinimo) tendencijas, pasižiūrėti, ar šiems veiksmažodžiams būdingos modalinės ir gramatinės reikšmės, paliudytos kitų Šiaurės Europos arealo kalbų *gauti* tipo veiksmažodžių semantinėje struktūroje. Analizės parametrai – akvizityvinių konstrukcijų, kuriose vartojami veiksmažodžiai *gauti* ir *tekti*, tipai, veiksmažodžių komplementų struktūra ir semantika.

Analizės šaltiniu pasirinkti du žanro ir stiliaus požiūriu skirtingi *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* registrai: respublikinė periodika (RP) ir grožinė literatūra (GL). Pasirinkti būtent šie registrai, nes respublikinė spauda reprezentuoja oficialią, standartinę, rašto kalbą, o grožinės literatūros kalba artimesnė sakybinei kalbai, taigi siekiama pasižiūrėti, ar skirtingas kalbos atmainas (sąlyginai) reprezentuojančiuose registruose esama veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* modalinimo skirtumų.

3. Ingresyvo semantika ir posesyvinės konstrukcijos su *gauti* ir *tekti*. Lietuvių kalbos veiksmažodžiai *gauti* ir *tekti* yra dinaminiai veiksmažodžiai, reiškiantys tokį veiksmą, kai iš vienos būsenos pereinama į kitą, tiksliau tariant, šie veiksmažodžiai reiškia patekimą į posesyvumo būseną (ang. *onset of possession*) – dažniausiai tam tikras objektas iš vieno posesoriaus pereina kito posesoriaus nuosavybėn (pvz., [*Iš jo*] aš *gavau knygą; Jam teko tėvo palikimas*). Taigi kalbamais veiksmažodžiais reiškiamas vienas iš posesyvumo aspektų – ingresyvas (Gronemeyer 2001, 166). Veiksmažodžiais *gauti* ir *tekti* nusakomai situacijai būdingas tam tikras daiktas [X], kuris yra tam tikros būsenos ([B(ūsena)] – tekimo ar gavimo), ir būsenos patyrėjas [Y], kuriam tas daiktas tenka ar kurio jis yra gaunamas (taigi [X] – [B] – [Y]). Sintaksės, arba sakinio, lygmenyje kalbamų situacijų nariai realizuojami skirtingomis sintaksinėmis pozicijomis: veiksmažodžio *gauti* atveju būsenos patyrėjas [Y] užima

veiksnių poziciją, o gaunamas daiktas [X] – objekto (KAS [Subj] **gauna** [P] KĄ² [Obj]); veiksmažodžio *tekti* atveju atvirkščiai: būsenos patyrėjas [Y] užima objekto poziciją, o daiktas [X], kuris tenka [Y], eina veiksnio pozicijoje (KAS³ [Subj] **tenka** [P] KAM [Obj]). Abiem atvejais veiksnys reiškiamas vardininku, skiriasi tik vardininko semantinės funkcijos, plg.:

GAUTI		
[Y]	[B]	[X]
Subj	P	Obj
NOM	V	ACC
<i>Jis</i>	gavo	<i>obuolius</i>

TEKTI		
[Y]	[B]	[X]
Subj	P	Obj
NOM	V	DAT
<i>Obuoliai</i>	teko	<i>jam</i>

Toks lietuviškų konstrukcijų, turinčių patekimo į posesyvumo būseną reikšmę, alternavimas formaliu lygmeniu grindžiamas semantine opozicija „į posesorių orientuotos“ (ang. *possessor-oriented*) konstrukcijos vs. „į posesumą orientuotos“ (ang. *possesum-oriented*) konstrukcijos: veiksmažodžio *gauti* konstrukcija, kurioje būsenos patyrėjas [Y] reiškiamas vardininku, atitiktą pirmąją opozicijos konstrukciją („į posesorių orientuotą“), o veiksmažodžio *tekti* konstrukcija, kurioje būsenos patyrėjas [Y] reiškiamas naudininku – antrąją („į posesumą orientuotą“). Tai, kas semantiškai svarbiau, reiškiamą aukštesnę poziciją linksnių paradigmoje užimančiu linksniu⁴, o tai, kas mažiau svarbu – žemesnę poziciją užimančiu linksniu, taigi naudininku. Vadinas, lietuvių kalbos veiksmažodžiais *gauti* ir *tekti* reiškiamą posesyvumo būseną sintaksiškai koduojama skirtingai: veiksmažodžio *gauti* atveju semantiškai žymėtas ir vardininku reiškiamas yra posesorius, o veiksmažodžio *tekti* atveju – posesumas.

Leksinė ingresyvo reikšmė realizuojama konstrukcijoje *gauti/tekti* + NP_{nom/gen/acc} (+ INF) (suskliausta bendratis rodo, kad ji tėra periferinė, bet potenciali (plg.: *Pas močiutę aš gavau* (/Man **teko**) *košę* (/košės) valgyti, o jis

² Žinia, [X] lietuvių kalboje gali būti reiškiamas ir kilmininku, nusakant ne visą tenkamo ar gaunamo daikto / dalyko kiekį, o tik jo dalį.

³ Arba kilmininkas KO.

⁴ Lietuvių kalboje linksnių hierarchija susiklosto taip, kad vardininkas esti aukščiau nei naudininkas (apie tai žr. Holvoet, Semėnienė 2004, 32).

(/jam) – *pieną* (/pieno) *gerti*). Akvizityvinį veiksmažodį semantiškai papildo vardažodinė konstrukcija, o pastarąją – bendratis, reiškianti tikslą, plg.:

(1) Aš [*gavau pieno*] *gerti* >> Aš *gavau pieno*[, *kad jį gerčiau*]

(2) Man [*teko darbas (-q)*] *dirbti* >> Man *teko darbas*[, *kad jį dirbčiau*]

Kintant semantikai, t. y. klostantis modalinei reikšmei, tokios struktūros posesyvinėms konstrukcijoms būdinga dėmenų pertvarka, arba reanalizė: kaip pastebi V. Ambrazas (2006, 328), bendratis, priklausomybės ryšiu buvusi susijusi su pagrindinio predikato (t. y. aptariamų leksinių veiksmažodžių *gauti*, *tekti*) objektu, ėmė šlietis prie asmenuojamosios veiksmažodžio, t. y. pagrindinio predikato, formos ir sudarė su ja glaudų junginį, o minėtieji objektai tapo priklausomi nebe nuo pagrindinio predikato, o nuo bendratimi einančio veiksmažodžio (apie analogišką modalinamos egzistencinės konstrukcijos *būti* + BENDRATIS pertvarką žr. Holvoet 2001, 71–87). Kadangi po veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* einanti bendratis ėmė nusakyti šių veiksmažodžių turinį, eiti būtinu jų papildymu, o veiksmažodžio ir bendraties reiškiamų veiks-
mų subjektas sutapti, pasikeitė objekto sintaksinės priklausomybės ryšys – tapo įmanu objektą praleisti:

(3) Aš *gavau gerti*.

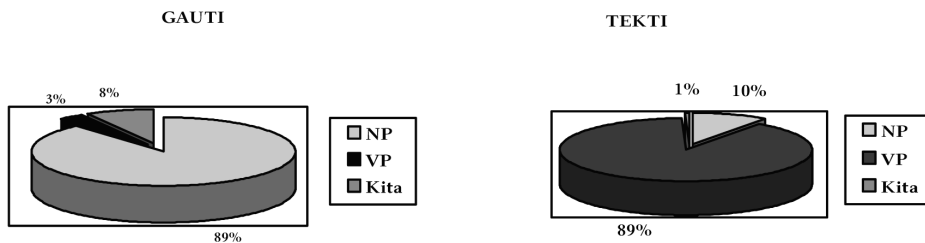
(4) Man *teko dirbti*.

Tokiu būdu įsitvirtino naujas konstrukcijos tipas, būdingas modalinių reikšmių lygmeniui *gauti/tekti* + INF. Vis dėlto galima pastebėti, kad pateiktoje iliustracijoje konstrukcija *gauti* + BENDRATIS dar lyg ir išlaiko posesyvinę reikšmę, tačiau kitokiais atvejais, ypač kai veiksmažodis *gauti* papildomas intransityvine bendratimi, ryški modalinė reikšmė, plg.:

(5) *Nieko nepėšę jie gavo traukti atgal*.

Taigi leksinės reikšmės lygmenyje nagrinėjamus lietuvių kalbos akvizityvinius veiksmažodžius papildo, arba jų objekto komplementu eina vardažodinė grupė (NP), o modalinės reikšmės lygmenyje – veiksmažodinė grupė, t. y. bendratis (INF). Statistiškai pagal komplementų (resp. leksinių ir modalinių reikšmių) tipus veiksmažodžiai *gauti* ir *tekti* pasiskirsto skirtingai. Iš viso pasirinktuose tekstyno registruose išanalizuoti 4044 veiksmažodžio *gauti* pavartojimo atvejai (į nurodytą skaičių neįtraukti nerelevantiški ir pasikartojantys tekstyno pavyzdžiai) bei 1765 veiksmažodžio *tekti* pavartojimo atvejai. Veiksmažodžio *tekti* objekto pozicijoje esantys komplementai gali būti reiškiami trejopai: vardažodine grupe (NP), veiksmažodine grupe (VP), konkrečiai – išimtinai bendratimi (INF), arba tam tikrame kontekste objek-

tas gali turėti nulinę raišką – Ø. Veiksmažodžio *gauti* objekto pozicijoje einantys komplementai gali būti reiškiami įvairiau: vardažodine grupe (NP), veiksmažodine grupe (VP) (be išimties bendratimi (INF)), šalutiniu sakiniu, prielinksnine konstrukcija, taipogi objektas gali būti neišreikštas (ypač tais atvejais, kai numanomas iš konteksto arba kai eksplicitinė objekto raiška visai nerelevantiška) – Ø. Kaip iliustruoja žemiau pateikta diagrama, veiksmažodžio *gauti* atveju dominuoja vardažodinė komplementacija, o veiksmažodžio *tekti* – veiksmažodinė. Rasti 3577 atvejai, kai veiksmažodžio *gauti* analizuotos formos pavartotos su vardažodiniu komplementu (tai sudaro 88,5% visų veiksmažodžio *gauti* formų pavartojimo atvejų), ir 125 atvejai, kai veiksmažodžio *gauti* analizuotos formos vartojamos su veiksmažodiniu komplementu – bendratimi (tokie atvejai sudaro 3,1%). Veiksmažodis *tekti* 173 kartus (9,8%) iš 1765 pavartotas su vardažodiniu komplementu, 1582 kartus (89,6%) – su bendratimi, plg.:

1 diagrama. **Veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* struktūriniai komplementų tipai**

Remiantis šia struktūrinių akvizityvinių veiksmažodžių komplementų tipų statistine distribucija matyti, kad veiksmažodžio *gauti* semantinėje struktūroje dominuoja leksinių reikšmių lygmuo, o veiksmažodžio *tekti* – modalinių (ar dar ir kitokių gramatinių) reikšmių. Vadinasi, galima daryti prielaidą, kad veiksmažodis *tekti* yra labiau linkęs būti gramatinamas nei veiksmažodis *gauti* – modalinė (resp. gramatinė) semantika pastarojo veiksmažodžio semantinėje struktūroje tėra periferinė.

Lietuvių kalbos akvizityvinių veiksmažodžių semantikai ir jos pokyčiams gramatinių reikšmių link įtakos turi ne tik veiksmažodžių komplementų struktūra, bet ir šių kategorinė bei leksinė semantika. Kalbant apie veiksmažodžių objekto komplementus, reiškiamus vardažodine grupe, pasakytina,

kad objekto pozicijoje gali būti vartojami arba konkretieji, arba abstraktieji daiktavardžiai. Daroma prielaida, kad nagrinėjamų veiksmažodžių formų pasiskirstymas pagal tai, ar jos dažniau vartojamos su konkrečiais daiktavardžiais, ar su abstrakčiais, lemia tolesnę veiksmažodžių semantinio kitimo kryptį. Remiantis daiktavardžio kategorine semantika skiriamos dvi posesyvumo reikšmės: konkretaus posesyvumo reikšmė ir abstraktaus posesyvumo reikšmė. Tirtose tekstyno dalyse veiksmažodžio *gauti* atveju abstraktieji daiktavardžiai sudaro 51,5% visų daiktavardinių komplementų, o veiksmažodžio *tekti* atveju – 68%. Taigi lietuvių kalbos akvizityvinių veiksmažodžių atveju dažnesnė abstraktaus posesyvumo reikšmė: tai rodo universalią semantinio abstraktėjimo metaforizacijos keliu tendenciją iš konkrečios reikšmės į abstraktesnę – (plg. analogišką semantinio plėtimosi polinkį švedų kalbos veiksmažodžio *få* 'gauti' semantinėje struktūroje (Viberg 2002, 122)). Be to, svarbu ir įdomu tai, kad lietuvių kalbos veiksmažodžiai *gauti* ir *tekti* dažnai semantiškai dera su tam tikros semantikos abstrakčiais daiktavardžiais, o ypač su tais, kurie reikalauja semantinio papildymo bendratimi, plg.:

[**Gavo** + [prašymą / įpareigojimą / nurodymą / leidimą / teisę]] + *daryti, išvykti, eiti, apžiūrėti* etc.

[**Teko** + [galimybė / proga / laimė / garbė]] + *būti, girdėti, matyti, patirti, susidurti* etc.

Akvizityviniai veiksmažodžiai *gauti* ir *tekti* su tokiais abstraktais sudaro sudėtinį predikatą, o visos konstrukcijos reikšmė priklauso nuo abstrakto semantikos.

Modalinių reikšmių lygmenyje veiksmažodžio komplementu dažniausiai eina aktyvaus veiksmo, arba dinaminių, veiksmažodžių bendratis. Kaip teigiama straipsnyje toliau, lietuvių kalbos akvizityviniai veiksmažodžiai dažniausiai reiškia neepisteminės būtinybės modalinę reikšmę, todėl natūralu, kad veiksmažodiniu (bendraties) komplementu dažniausiai eina dinaminiai veiksmažodžiai – tendencija neepisteminius predikatus papildyti dinaminės semantikos bendratimi jau senokai pastebėta analizuojant anglų (Coates 1983), taip pat švedų kalbos (Wärnsby 2006) modalinius veiksmažodžius. Kur kas rečiau su lietuvių kalbos akvizityviniais veiksmažodžiais pasitaiko būsenas reiškiantys veiksmažodžiai – dažniausi iš būsenos veiksmažodžių, semantiškai papildančių lietuvių kalbos akvizityvinius veiksmažodžius, yra *būti, girdėti, matyti, patirti, susidurti* ir pan. Pastebėta, kad veiksmažodis *tekti*, vartojamas su minėtais būsenos veiksmažodžiais, dažniausiai neturi moda-

linio atspalvio, o reiškia tam tikrą aspektinę reikšmę, t. y. turi įvykio, atsitikimo ar pan. reikšmę. Nuo aptartų struktūrinių ir semantinių posesyviųjų konstrukcijų su veiksmažodžiais *gauti* ir *tekti* ypatumų priklauso konkrečių modalinių reikšmių susiklostymas analizuojamų veiksmažodžių semantinėje struktūroje.

4. Modalinės veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* reikšmės. Tiriant lietuvių kalbos akvizityvinių veiksmažodžių modalinę semantiką, remiamasi J. van der Auweros ir V. Plungiano (1998) modalinių reikšmių klasifikacija, kurios pagrindu tirti *gauti* tipo modaliniai veiksmažodžiai Šiaurės Europos ir Piet(ryčių) Azijos arealų kalbose (van der Auwera et al., rengiama spaudai):

2 lentelė. **Modalinių reikšmių klasifikacija**

MODALINĖS REIKŠMĖS		PAVYZDŽIAI	
GALIMYBĖ	1. Neepisteminė (ang. <i>non-epistemic</i>)	1.1. Nuo situacijos dalyvio priklausanti (ang. <i>participant-internal possibility</i>)	<i>Aš galiu plaukti.</i>
		1.2. Nuo situacijos dalyvio nepriklausanti (ang. <i>participant-external possibility</i>)	<i>Kad nuvyktumėte į stotį, galite sėsti į autobusą numeriu 26.</i>
		1.3. Nuo situacijos dalyvio nepriklausanti (deontinė) (ang. <i>participant-external possibility; deontic</i>)	<i>Gali likti namuose – aš tau leidžiu.</i>
	2. Episteminė (ang. <i>epistemic</i>)		<i>Jis gali būti namuose, nors nesu (tuo) įsitikinęs.</i>
BŪTINYBĖ	1. Neepisteminė (ang. <i>non-epistemic</i>)	1.1. Nuo situacijos dalyvio priklausanti (ang. <i>participant-internal necessity</i>)	<i>Turiu išgerti kavos, antraip negalėsiu dirbti.</i>
		1.2. Nuo situacijos dalyvio nepriklausanti (ang. <i>participant-external necessity</i>)	<i>Kad nuvyktumėte į stotį, turite sėsti į autobusą numeriu 26 .</i>
		1.3. Nuo situacijos dalyvio nepriklausanti (deontinė) (ang. <i>participant-external necessity; deontic</i>)	<i>Privalai likti namuose – tai įsakymas.</i>
	2. Episteminė (ang. <i>epistemic</i>)		<i>Jis jau turi būti namuose – juk seniai išėjo iš biuro.</i>

Kaip matyti, skiriami du pagrindiniai modalinių reikšmių tipai – **galimybė** ir **būtinybė**, o pastarieji dar į smulkesnius potipius: neepisteminė galimybė ir būtinybė (1 potipis), kuri gali būti nuo situacijos dalyvio priklausanti (1.1.) arba ne; pastarojo potipio galimybę ar būtinybę lemia dvejopos išorinės aplinkybės: kito asmens ar situacijos dalyvio šnekos aktas, taip pat socialinės normos ar moralinės konvencijos, kurių susiklosčiusioje situacijoje privalu laikytis (šiuo atveju kalbama apie **deontinę** galimybę ir būtinybę (1.3.)) arba bet koks kitoks neverbalinis veiksmas ar susiklosčiusi dalykų padėtis (1.2.); galiausiai episteminė galimybė arba būtinybė (2 potipis). Nuo situacijos dalyvio priklausančios (ang. *participant-internal*) galimybės ar būtinybės reikšmių atveju susiklosto tokia dalykų padėtis, už kurią pats kalbėtojas yra atsakingas, būtinybę ar galimybę motyvuoja inherentinės situacijos dalyvio savybės, jo gebėjimai ar atlikti veiksmai. Dėl šių savybių situacijos dalyvis gauna arba jam tenka padaryti tai, kas išreikšta analizuojamų modalinių veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* postpozicijoje einančioje propozicijoje – bendraties komplementu, pvz.:

(6) *Grįždamas pražiopsojau savąją stotelę ir gerą gabalą kelio gavau kulniuoti pėsčias.*

Pateiktame pavyzdyje iliustruojama situacija, nenaudinga situacijos veikėjui, tačiau susiklosčiusi dėl jo paties kaltės, t. y. situacijos veikėjas pražiopsojo autobuso stotelę ir dėl to jam tenka gabalą kelio kulniuoti pėsčiam.

Nuo situacijos dalyvio nepriklausančios (ang. *participant-external*) galimybės ar būtinybės reikšmių atveju tam tikros dalykų padėties susiklostymą lemia išorinės aplinkybės, situacijos veikėjas gauna arba jam tenka padaryti tai, kas išreikšta po modalinių veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* einančioje propozicijoje. Kaip minėta, šias, nuo situacijos dalyvio nepriklausančias galimybės ar būtinybės reikšmes skiria veiksmų, lemiančių tam tikros dalykų padėties susiklostymą, šaltinis (pagal pastarąjį atitinkamai skiriama deontinė vs. nedeontinė galimybė ir būtinybė).

Kaip rodo pasirinktų tekstyno dalių analizė, veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* semantinėje struktūroje dominuoja neepisteminės būtinybės modalinės reikšmės, tačiau potencialios ir neepisteminės galimybės modalinės reikšmės. Svarbus modalinių reikšmių pasiskirstymas nagrinėtose tekstyno dalyse. Nustatyta, kad:

- a) veiksmažodžio *gauti* atveju vartoseną modalinę (ir būtinybės, ir galimybės) reikšmę respublikinėje periodikoje sudaro 0,6% visos šio veiksmažodžio vartosenos, o grožinėje literatūroje – 4,1%;

- b) veiksmožodžio *tekti* atveju vartoseną modalinę reikšmę abiejuose tekstinuose registruose apylygė: respublikinėje periodikoje – 87%, o grožinėje literatūroje – 89,2%.

Vadinasi, veiksmožodžio *gauti* modalinio tendencijos įvairuoja: modalinė šio veiksmožodžio reikšmė būdingesnė sakytinės kalbos atspalvį turinčiam registrai, įtakos gali turėti ir grožinių kūrinių, panaudotų *Dabartinės lietuvių kalbos tekстыne*, autorių tarmė, regioninė priklausomybė.

Nei veiksmožodis *gauti*, nei veiksmožodis *tekti* neturi episteminės galimybės ar episteminės būtinybės reikšmės – tai galėtų būti grindžiama tuo, kad *gauti* tipo veiksmožodžiai savo tiesiogine reikšme yra dinaminiai veiksmožodžiai, dėl ko episteminė reikšmė šių veiksmožodžių semantinėje struktūroje nesusiformuoja (Gronemeyer 2001, 169). Vis dėlto lyginant lietuvių kalbos veiksmožodžius *gauti* ir *tekti* matyti, kad veiksmožodis *gauti* reiškia kiek aktyvesnę veiksmą nei *tekti* – šitai galėtų būti aiškinama tam tikrais aptariamų veiksmožodžių tiesioginės, arba premodalinės, reikšmės ypatumais: kadangi, kaip jau minėta, veiksmožodžių *gauti* ir *tekti* semantinėje struktūroje leksikalizuoti skirtingi posesyvumo aspektai (veiksmožodis *gauti* vartojamas „į posesorių orientuotose“ konstrukcijose, o veiksmožodis *tekti* – „į posesumą orientuotose“ konstrukcijose), vadinasi, *gauti* subjektas yra aktyvesnis nei veiksmožodžio *tekti*. Ši aplinkybė lemia tam tikrus semantinius aptariamų veiksmožodžių skirtumus: veiksmožodžio *gauti* semantinėje struktūroje esti galimybės reikšmė, neįmanoma išvelgti veiksmožodžio *tekti* semantinėje struktūroje (plg. *Ilgai ieškojau, kol pagaliau gavau tą knygą* ir **Ilgai ieškojau, kol pagaliau man teko ta knyga*). Be to, veiksmožodžio *gauti* semantinį dinamškumo skirtumą nuo veiksmožodžio *tekti* rodo statyvinė konstrukcija *būti* + BŪTOJO LAIKO DALYVIS, kurioje tik veiksmožodis *tekti* gali būti vartojamas, o veiksmožodis *gauti* – negali, plg.:

(7) *Man yra tekę ir lėktuvu skristi, ir laivu plaukti, ir geležinkeliu važiuoti.*

(8) **Aš esu gavęs ir lėktuvu skristi, ir laivu plaukti, ir geležinkeliu važiuoti.*

Taigi veiksmožodis *gauti* reiškia tokią galimybę, kuri priklauso nuo veiksmožodžiu reiškiamo veiksmo atlikėjo valios ir pastangų. Pavyzdžiui, sakinį *Visa viltis užsidirbti – gauti išversti kokią knygą arba ir nedidelę brošiūrą* <...> galima interpretuoti kaip įdėjus pastangų gauti galimybę išversti knygą ar brošiūrą, pavykti susirasti knygą ar brošiūrą, kurią reiktų išversti.

Ir veiksmožodis *gauti*, ir veiksmožodis *tekti* reiškia tokią galimybę, kai veiksmožodžių subjektu reiškiamas veikėjas gali atlikti veiksmą arba dėl eg-

zistuojančios palankios dalykų padėties (9, 10 pavyzdžiai), arba dėl kito asmens valios įsikišimo (11, 12 pavyzdžiai):

(9) *Dailininką pavaišino gardžia braziliška kava. Mes **gauname** nusipirkti įvairių Brazilijos kavos rūšių, bet tokios, kokią išvirė ponia Albina, pas mus nerasi.* (RP)

(10) – *Pasivaikščiokim. Nedažnai **tenka** atvažiuoti į Vilnių, – sulaukė už rankovės Kazys, kai pasukai stotelės link.* (GL)

(11) *Gana ilgai pažaisti **gavo** vienas iš komandos naujokų <...>.* (RP)

(12) *Kauno krepšininkai nugalėjo lengvai, leido pažaisti visiems dvylikai komandos žaidėjų. Daugiausia rungtyniauti **teko** naujokams legionieriams <...>.* (RP)

Taigi abiejų veiksmažodžių atveju potenciali nedeontinė ir deontinė galimybė.

Kur kas dažnesnė nei galimybė, dominuojanti abiejų nagrinėjamų lietuvių kalbos *gauti* tipo veiksmažodžių semantinėje struktūroje yra būtinybės modalinė reikšmė. Būtinybė gali arba priklausyti nuo situacijos dalyvio, arba ne. Veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* subjektu reiškiamam veikėjui neišvengiamai reikia atlikti tam tikrą veiksmą ar išgyventi tam tikrą būseną (plg. Balkevičius 1996, 86–90). Dažnai tai, kas gaunama ar ką tenka atlikti, yra veikėjo nepageidaujama, neigiamai konotuota, pvz.:

(13) *Išsikvietė viršininkas ir pasakė, kad **teks** imtis atsakomybės. Tai yra didesnės atsakomybės. Atsisakyti pagrindo neatsirado – **teko** imtis.* (GL)

Situacijos dalyvis negali laisva valia spręsti, atlikti susiklosčiusios padėties inicijuojamą veiksmą ar ne – gaunamo (resp. tenkamo) veiksmo neatlikimas gali būti nenaudingas pačiam veikėjui, sukelti jam neigiamų padarinių. Tai lemia, kad lietuvių kalbos akvizityvinių veiksmažodžių semantinėje struktūroje vyrauja tik tam tikro tipo būtinybės reikšmė: tokia būtinybė, kuri inicijuojama paties veikėjo įgimtų savybių, gebėjimų, menkai paliudyta nagrinėjamų modalinių veiksmažodžių vartosenoje – tirtuose tekstyno registruose terastas vienas kitas pavyzdys, iliustruojantis kalbamo tipo būtinybę, pvz.:

(14) *Kėlimasis septintą lyg ir nekėlė problemų, bet apie vidurdienį apimdavo snaudulys, **tekdavo** griebtis kavos.* (GL)

Būtinybės reikšmė, kai už susiklosčiusią situaciją veikėjas, sakinyje reiškiamas subjekto naudininku, nėra atsakingas, žymiai gausesnė, pvz.:

(15) *Pažįstamiems ir draugams, su kuriais tekdavo susitikti, smulkiai nepasakojau apie savo paskutiniuosius išgyvenimus ir patyrimus, nors nuolat **gaudavau** aiškintis, kodėl negeriu alkoholio, nevalgau mėsos.* (GL)

(16) *Kai pagalvoji, ką besišypsantiems juodaplaukiams mažyliams ir paau- gliams **teko** iškęsti, šiurpuliai per kūną nubėga.* (GL)

Tai, ką veiksmažodžio subjektu reiškiamam veikėjui tenka atlikti ar išgy- venti, gali priklausyti nuo skirtingų išorinių aplinkybių, skirtingo atliekamo veiksmo ar patiriamos būsenos „šaltinio“, lemiančio deontinės ir nedeontinės būtinybės reikšmių skirtį. Vis dėlto ši skirtis, analizuojant lietuvišką medžia- gą, rodosi problemiška (apie tai plg. taip pat van der Auwera et al., ren- giama spaudai) – ji ne visada aiški ir priklauso nuo konteksto, nors kartais deontinės būtinybės šaltinis (t. y. šnekos aktas arba socialinė konvencija) sa- kinyje išreikštas eksplicitiškai:

(17) *<...> ne, šiandien į darbą nevažiuosiu, nes nenoriu. Aš mieliau lipsiu ant aukšto ir kalsiu grindlentes. Ne, vyre, negali. Jeigu nevažiuosi, gausi rašyti pasiaiškinimą.* (GL)

(18) *Beveik per kiekvieną inventorizaciją ar reviziją atsirasdavo pas jį mate- rialinių trūkumų, kuriuos dažniausiai rajono vadovybei nurodžius tekdavo nu- rašyti.* (GL)

(19) *Jas [grotas] **teko** nuimti Europos Tarybos reikalavimu – kameroje turi būti natūrali švoiesa.* (RP)

Pavyzdyje (17) situacijos dalyvis turės rašyti pasiaiškinimą, nes iš susiklos- čiusių socialinių normų žinoma, kad be pagrindo savavališkai nevykti į darbą nevalia, taip pat pavyzdžiuose (18) ir (19) iš konteksto numanomam situacijos veikėjui neišvengiamai teks atlikti veiksmą, nes to reikalauja aukštesnė insti- tucija, egzistuoja tam tikras juridinis pagrindas.

Atskiro dėmesio vertos nagrinėjamų lietuvių kalbos akvizityvinių veiks- mažodžių, ypač veiksmažodžio *tekti*, būtojo laiko formos, kai kažkokį veiksmą atlikti ar būseną patirti situacijos veikėjas gavo (resp. jam teko) praeityje – šiuo atveju įžvelgiamas buvusio veiksmo, proceso ar būsenos faktiškumas kalbėjimo momento atžvilgiu. Vartojant veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* būtojo laiko formas neretai modalinė būtinybės reikšmė turi aspektinę implikaciją – t. y. situacijos veikėjas ne tik gavo (resp. jam teko) kažką atlikti ar patirti (aktualinamas modalumas), bet jis ir atliko tam tikrą veiksmą ar patyrė tam tikrą būseną (aktualinamas atliktas veiksmas, patirta būseną), o kalbėjimo momentu atlik- tas veiksmas ar patirta būseną suvokiama kaip įvykęs ir egzistuojantis faktas, rezultatas, pvz.:

(20) *Lankantis Vokietijoje, **teko** susipažinti su Didžiojo Miulingeno biodujų jėgainės darbu.* (RP)

Neretai būtojo laiko formos nebeturi modalinio atspalvio, todėl įmanu kalbėti apie demodalizuotas aspektines konstrukcijas, galinčias turėti egzistencinio arba rezultatinio perfekto reikšmes, pvz.:

(21) *O tikruose Rytuose teko būti?* (RP)

Šiuo atveju galima išvesti paralelę tarp konstrukcijos *teko* + BENDRATIS ir egzistencinės perfektinės konstrukcijos *esu* + BŪTOJO LAIKO DALYVIS, plg. *O tikruose Rytuose esate buvęs?*, taip pat plg.:

(22) *Ar teko vartyti J. S. Bacho rankraščius? Esu juos vartęs.* (RP)

Tokios *teko* + BENDRATIS konstrukcijos, kurios neturi modalinės reikšmės atspalvio, sudaro apie 19% visų pavartotų *teko/tekdavo* + BENDRATIS konstrukcijų abiejuose analizuotuose tekstyno registruose. Norint išsiaiškinti, ar lietuvių kalbos akvizityvinis veiksmažodis *tekti*, kaip kai kurių kitų kalbų *gauti* tipo veiksmažodžiai, galimas laikyti perifrastinio aspekto (ir kokios aspekto reikšmės) žymikliu, reikia atlikti išsamesnius gausesnės medžiagos tyrimus, tačiau akivaizdu, kad semantinė šio veiksmažodžio kaita neapsiriboja modalinės reikšmės lygmeniu.

5. Išvados.

1. Lietuvių kalbos *gauti* tipo veiksmažodžiai realizuojami skirtingo tipo konstrukcijose: veiksmažodžio *gauti* atveju semantiškai žymėtas ir vardininku reiškiamas posesorius, dėl to šis veiksmažodis sietinas su „į posesorių orientuotomis“ konstrukcijomis, o veiksmažodžio *tekti* atveju semantiškai žymėtas ir vardininku reiškiamas posesumas, dėl to šis veiksmažodis sietinas su „į posesumą orientuotomis“ konstrukcijomis. Tai, kad patekimo į posesyvumą būseną koduojama skirtingomis konstrukcijomis, lemia semantinius veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* skirtumus.

2. Leksinės reikšmės lygmenyje vyrauja vardažodinė *gauti* tipo veiksmažodžių komplementacija, o modalinės – veiksmažodinė (be išimties bendratis).

3. Veiksmažodžiui *gauti* itin būdinga vardažodinė komplementacija (88,5%), o veiksmažodžiui *tekti* – veiksmažodinė (89,6%), taigi veiksmažodžio *gauti* semantinėje struktūroje dominuoja leksinės reikšmės, o veiksmažodžio *tekti* – modalinės.

4. Nagrinėtų lietuvių kalbos akvizityvinių veiksmažodžių semantinėje struktūroje dažnesnė abstraktaus posesyvumo reikšmė (veiksmažodžio *gauti* atveju – 51,5%, veiksmažodžio *tekti* – 68%); tai rodo universalią semantinio abstraktėjimo metaforizacijos keliu tendenciją iš konkrečios reikšmės į abstraktesnę.

5. Iš pasirinktų tekstyno dalių analizės matyti, kad veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* semantinėje struktūroje dominuoja neepisteminės būtinybės modalinės reikšmės, bet potencialios ir neepisteminės galimybės modalinės reikšmės. Gali būti reiškiami deontinė ir nedeontinė būtinybė bei galimybė. Kadangi veiksmažodis *gauti* reiškia kiek aktyvesnį veiksmą nei *tekti*, veiksmažodis *gauti* gali reikšti nuo situacijos dalyvio priklausančią galimybę, – ši galimybės reikšmė nebūdinga veiksmažodžiui *tekti*. Galimybės reikšmė, palyginti su būtinybės reikšme, yra ir veiksmažodžio *gauti*, ir veiksmažodžio *tekti* semantinės struktūros periferijoje.

6. Nagrinėtuose respublikinės periodikos ir grožinės literatūros registruose pastebėta veiksmažodžių *gauti* ir *tekti* modalinimo skirtumų: veiksmažodis *gauti* grožinėje literatūroje modalinamas dažniau nei respublikinėje periodikoje (atitinkamai 0,6% ir 4,1% šio veiksmažodžio vartosenos modaline reikšme), o veiksmažodžio *tekti* modalinimas abiejuose tekstyno registruose apyvienodis (atitinkamai 87% ir 89,2% šio veiksmažodžio vartosenos modaline reikšme). Tai reiktų sieti su skirtingu veiksmažodžių gramatinimo laipsniu: dėl itin ryškios modalinimo tendencijos veiksmažodis *tekti*, be modalinių reikšmių, gali būti vartojamas demodalizuotose konstrukcijose ir turėti gramatinę aspekto reikšmę.

LITHUANIAN *gauti* ('GET') AND *tekti* ('BE GOTTEN'): ASPECTS OF GRAMMATICALIZATION

Summary

The paper deals with the Lithuanian *get*-verbs *gauti* ('get') and *tekti* ('be gotten') within the framework of grammaticalization. The purpose of the paper is to analyze semantic as well as morphosyntactic properties of the given verbs. The focus of the analysis is on the constructional patterns and on the basic types of complements the verbs take. Since frequency is considered to be an important indicator of grammatical change, the paper looks at the quantitative distribution of basic structural types of complements used with the Lithuanian *get*-verbs under analysis. Moreover, the paper also looks at the modal meanings that *gauti* ('get') and *tekti* ('be gotten') can express. The data has been compiled from the Corpus of the Contemporary Lithuanian Language, namely its Central newspapers and Fiction parts.

The Lithuanian verbs *gauti* ('get') and *tekti* ('be gotten') express an ingressive aspect of possession, i.e. onset of possession or acquisition. As lexical verbs with the meaning of acquisition the Lithuanian *get*-verbs are found in the constructional patterns with NP as their grammatical object. When the noun possessed denotes a concrete entity, the verbs have the meaning of concrete acquisition, and when the noun denotes an abstract entity, the verbs express abstract acquisition. The corpus-based study has shown that both verbs *gauti* ('get') and *tekti* ('be gotten') tend to express abstract acquisition. However, the verb *gauti* ('get') is most frequently used as a full lexical verb while the verb *tekti* ('be gotten') functions mainly as a modal verb.

Modal meanings of the Lithuanian *get*-verbs are expressed by constructions with an infinitival complement. Both of the verbs *gauti* ('get') and *tekti* ('be gotten') denote non-epistemic necessity and non-epistemic possibility. However, the meaning of non-epistemic possibility seems to be rather peripheral for the Lithuanian *get*-verbs. It is worth noticing that the modal verb *tekti* ('be gotten'), besides its modal meanings, is used to express an aspectual meaning of perfectivity.

ŠALTINIAI

RP – Respublikinė periodika, *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*, <http://donelaitis.vdu.lt> (naudotasi 2009-02-25)

GL – Grožinė literatūra, *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*, <http://donelaitis.vdu.lt> (naudotasi 2009-02-25)

LITERATŪRA

Ambrazas Vytautas 2006, *Lietuvių kalbos istorinė sintaksė*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.

Balkevičius Jonas 1996, *Lietuvių kalbos predikatinų konstrukcijų sintaksė*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Bybee et al. 1994 – Joan Bybee, Revere Perkins, William Pagliuca, *The evolution of grammar. Tense, aspect, and modality in the languages of the world*, Chicago: University of Chicago Press.

Bybee Joan 2003, Mechanisms of change in grammaticalization. The role of frequency, in Brian D. Joseph, Richard D. Janda (eds.), *The Handbook of Historical Linguistics*, Oxford: Blackwell, 602-623.

Boye Kasper 2001, The force-dynamic core meaning of Danish modal verbs, *Acta Linguistica Hafniensia* 33, 19–66.

- Coates Jennifer 1983, *The semantics of the modal auxiliaries*, London: Croom Helm.
- Croft William 2000, *Explaining language change. An evolutionary approach*. Harlow: Longman.
- Gronemeyer Claire E. 2001, *Laying the Boundaries of Syntax: Studies in the Interfaces between Syntax, Semantics and Lexicon*, Doctoral dissertation, Lunds Universitet.
- Hansen http// – Björn Hansen, The Grammaticalization (and Degrammaticalization?) of Modals in Slavonic, http://www.uni-regensburg.de/Fakultaeten/phil_Fak_IV/Slavistik/institut/hansen/DOWNLOAD/grammaticalization.pdf (2009 09 06).
- Holvoet Axel 2001, Lithuanian *būti* with the infinitive as a modal expression and its Latvian counterparts, *Acta Linguistica Lithuanica* 44, 71–87.
- Holvoet Axel, Loreta Semėnienė (red.) 2004, *Gramatinių kategorijų tyrimai*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Holvoet Axel 2007, *Mood and Modality in Baltic*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Hopper Paul J., Elizabeth Closs Traugott 2003, *Grammaticalization*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Krug Manfred G. 2000, *Emerging English Modals. A Corpus-based Study of Grammaticalization*, Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Lehmann Christian 2002, *Thoughts on Grammaticalization* (Arbeitspapiere des Seminars für Sprachwissenschaft der Universität Erfurt).
- Lenz Alexandra 2008, On the grammaticalization of GIVE and GET verbs in West Germanic languages, in *The 4th International Conference „New Reflections on Grammaticalization“*, Leuven.
- Mortelmans Tanja, Kasper Boye, Johan van der Auwera [rengiama spaudai], Modals in the Germanic languages, in Björn Hansen, Ferdinand de Haan (eds.), *Modals in the Languages of Europe*, Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Traugott Elizabeth Closs [rengiama spaudai], *Grammaticalization*, in Silvia Luraghi, Vit Bubenik (eds.), *A Companion to Historical Linguistics*, London: Continuum Press.
- Usonienė Aurelija 2004, *Modalumas anglų ir lietuvių kalbose: forma ir reikšmė*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- van der Auwera Johan, Vladimir A. Plungian 1998, Modality's Semantic Map, *Linguistic Typology* 2, 79–124.
- van der Auwera et al. 2007 – Johan van der Auwera, Petar Kehayov, Alice Vittrant [rengiama spaudai], *Acquisitive modals*, in Lotte Hogeweg, Helen De Hoop, Andrej Malchukov (eds.), *Cross-linguistic Studies of Tense, Aspect and Modality*, Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.

Viberg Åke 2002, Polysemy and disambiguation cues across languages. The case of Swedish *få* and English *get*, in Bengt Altenberg (ed.), *Lexis in contrast. Corpus-based approaches*, Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 119–150.

Wärnsby Anna 2006, *(De)coding Modality. The case of MUST, MAY, MÅSTE and KAN*, Doctoral dissertation, Lunds Universitet.

Erika JASIONYTĖ
Lietuvių kalbos katedra
Vilniaus universitetas
Universiteto g. 5
LT-01513 Vilnius, Lietuva
[erika.jasionyte@gmail.com]